

Vintilă Horia (1915-1992). Romancier, poet, eseist, profesor universitar și diplomat român, exilat în timpul regimului comunist. Laureat al celebrului Premiu Goncourt, în 1960, pentru romanul, scris în franceză, *Dieu est né en exil (Dumnezeu s-a născut în exil)*. Cea mai mare parte a exilului a petrecut-o în Spania, căpătând și cetățenia acestei țări. Dintre capodoperele sale, în franceză și spaniolă, amintim: *Jurnalul unui „țăran de la Dunăre”* (jurnal, tradus la Editura Vremea); *Cavalerul resemnării* și *Prigoniți-l pe Boețiu*, care, împreună cu *Dumnezeu s-a născut în exil*, alcătuiesc „Trilogia Exilului” (traduse la Editura Vremea); *Scrisoarea a șaptea*; *Un mormânt în cer* (roman, tradus la Editura Vremea); *Memoriile unui fost Săgetător* (apărute la Editura Vremea); *Călătorie la centrele pământului* (convorbiri); *Introducere la literatura secolului XX* (eseu) etc.

VINTILĂ HORIA

O femeie pentru Apocalips

ediție revăzută

Traducere din limba franceză și prefață
de
Mihaela PASAT

EDITURA VREMEA
BUCUREȘTI
2018

Acoperită de noroi și poate de lacrimi (trebuie să mă hotărâsc, trebuie să mă opresc), ea nu mai șovăie. O nouă flacără izbucnește pe acoperiș. Se prăbușește un zid, se sfărâmă grinzi, zburând într-o încăierare de scânteii. Fumul acoperă satul, îl înghite, îl îndepărtează, îl desparte de castel și de colină, înșfăește în înalt de cerul hulpav de vârtejuri și țipete, pierite pe veci. Bărbatul e întors înspre ea, năucit de această oprire care îl silește să ia o hotărâre. Am să-i străpung ochii cu unghiile mele ascuțite dacă-mi va râvni trupul, am să-l las să-și împlinească fapta de va ridica și apoi va abate asupra-mi iataganul. Moartea ajunge să fie la fel de dorită ca iubirea. O fi beat sau la fel de istovit, la fel de descumpănit ca ea? Căci nu se clinește o bună bucată de vreme, doar ochii-i negri, straniu scânteietori și nesiguri, îi cumpănesc sorții. Oameni, țipete, pași în două limbi trec pe lângă ei, atingându-i în grabă, frecând zidurile, destrămand bălțile, de parcă ar urmări în larmă anume tâlcuri domolitoare, perechi formate de întâmplarea învălmășelii, căutându-se, alungându-se, duse de dansul istovit al morții.

Și se sfârșește o zi. Peste golul întunecat al ferestrelor văd alunecând firele oblice ale ploii.

Nu închide ochii când bărbatul, mușcat de o alegere, își înalță sabia. O umbră fugară trece peste obrazul său aidoma unui zbor, apoi rămâne captivă, reținută de această uimire ca de o piedică neașteptată. Capul se apleacă mai pe urmă în față, salută marea scenă a lumii și se desprinde de trup, izbește noroiul fleșcăit ca o varză de toamnă și rămâne înfipt acolo, cu turbanul alături, ca sortit deja unei alte scăfârlii. Nici măcar n-a apucat să ridice brațul pentru a se apăra.

Se întoarce și calul negru, apărut fulgerător lângă ea, o înspăimântă. Dar cavalerul râde și-i întinde mâna stângă. Și vine goana nebună printre fugari, urmăritori, dușmani, dar și cei de-un grai, și-apoi trapul, galopul, opririle printre flăcările mușcătoare, brațele, spadele, salturile anevoioase, mirosul de sânge și fum, carnea pârjolită ori urlândă, pietrele lovite de copitele potcovite.

Mireasma de cimbru mă face să deschid ochii.

Astăzi nu are noimă decât dacă se află între ieri și mâine.

C.-G. JUNG

Poate c-am ajuns. Degetele, până-n vârful unghiilor, mă dor, înfipte în tunica lui caldă, scăldată de ploaie, de sânge și de sudoare. Mă simt urâtă și murdară și nu-l privesc – nici măcar nu-l pot vedea, cum stau vârată-n pieptul său, neîngăduită privirilor lui – așteptând clipa prielnică și un pârâiaș, să sar, să-mi primenesc fața, ca să mă pot uita în ochii lui și să-i surprind necuprinsul țipăt ascuțit al pupilelor, țipătul fără glas al sublimiei uniri dezlănțuite. Dar calul își urmează trapul în glod, peste pietre, prin iarba mătăsoasă și elastică a coastei, și nu-i nici urmă de pârâiaș, așadar nu-i speranță. O fi frumos, urât, cât de cât viril? Are un miros plăcut. Sângele celorlalți și mai ales al ticălosului maur, care voia să mă facă bucățele cu iataganul, i s-a amestecat în sudoare și simt aici, la limanul nărilor mele pierdute în pliurile tunicii, două mirese de bărbat, aceea a înfrântului, acră și prăbușită, cea a învingătorului, acră și înălțată, alungând-o pe cealaltă lângă trupul rămas fără cap, tot mai îndepărtat în amintirea a ceea ce adulmec și în amintirea acestei zile. Această înfiorare ce-mi răscolește nările este aidoma unei alte bătălii și nu conțin să mă frământ, dar și să-mi prețuiesc norocul. De îndată ce mă va vedea, îi va fi greu să-și stăpânească însetările nenumite. Ce voi grai eu? Tunica sa albastră este de calitate bună și simt pe alocuri urmele unui parfum străin, o adiere de femeie. Iar bidiviul lui e minunat, o fi vreun nobil ori vreun țaran ajuns, atras în război de momeala câștigului. Voi sfârși prin a o afla, cât de curând, căci ne-am îndepărtat de larmă și vâlvătaie, urcăm acum un povârniș sub soarele în asfințit. Ne îndreptăm înspre castel, ca și cum am străpunge cortina de cimbru, de parcă cimbrul s-ar fi transformat în arbore, în pădure, ca și cum mireasma lui ar

vrea să primenească lumea și s-o aprindă în alt fel. Parfumul ăsta sălbatic și plăcut e mai puternic decât cel ce urcă din lăuntrul veșmântului și al cavalerului care mi-a salvat viața și pe care-l strâng în brațe, ca să nu cad, ca să nu mă despart de acest trup de bărbat pe care nu-l cunosc, pe care-l voi cunoaște în curând. Care n-a scos un cuvânt măcar, de când am părăsit satul. Brațele-i sunt puternice, dar asta nu înseamnă mare lucru.

N-ar fi trebuit să-i tai capul. Ar fi fost destul să-i înfig spada chiar deasupra inimii, ca să mai fi putut respira câteva ore, vreo câteva zile cu un picuț de noroc. Dar era femeia asta în fața lui și dacă aș fi șovăit o clipă ar fi despicat-o în două, dobitocul, să ucizi o viață atât de zveltă, cu forme atât de pure, să împiedici aceste picioare dalbe și dezgolite să-și continue alergarea prin lume. Poate că are o mutră prăpădită, dar ceea ce înlănțui cu brațul stâng face mai mult ca o duzină de cadavre meșteșugit străpunse. Voi avea, așadar, mai puțini bănuți în pungă și o femeie mai mult în amintire. Și apoi, de ce nu, un corp de femeie e la fel de scump ca unul de bărbat. Dacă-i urâtă, cu atât mai rău pentru ea, voi putea s-o adaug restului de marfă. Urâtele nu-s bune la nimic. Convoiul trebuie să fie la Salamanca poimăine. E cam scurt timpul, dar vom face tot ce trebuie. Îmi adulmecă haina, degetele ei îmi caută trupul, micuța asta gingașă și zveltă nu-i chiar o țărăncuță fără carte. Părul ei năclăit are o mireasmă îmbietoare. Nu se teme să se strivească de pieptul meu, să caute acolo un adăpost nu lipsit de primejdii. Trebuie să ajungem undeva, să nu pierdem timpul, o să-l încarc pe Eulalio cu marfa și cu tot restul și o să-l ajung din urmă mâine, la Toledo sau mai încolo, undeva pe drum. N-aș fi crezut niciodată că un fost student la medicină va ajunge să practice această îndeletnicire, vreau să spun atât de josnică. În fond, de ce nu, tocmai un student la medicină, discipol al lui Galien și al celor patru umori ale sale... N-ar fi trebuit... Dumnezeule, câți ani încă îmi voi reproșa acel gest fără noimă, acea falie în viața mea, până la sfârșitul zilelor probabil, căci gestul acela a făcut din mine ceea ce sunt acum, ceea ce nu voi înceta

nicicând să fiu. Am zis *nebul*? Nu, cuvântul ăsta nu-și are locul aici... Femeia aceasta va ști să mă facă să uit, cel puțin pentru o noapte, să mă smulgă regretelor și să mă redea, poate pentru totdeauna, științei mele, adevăratei mele orânduiei, adevăratelor mele căi. Femeile, eu știu acest lucru și năzuiesc să fie așa, nu darul să te facă să uiți totul. De ce nu și aceasta, cu mijlocul atât de lin, cu degetele atât de măiestre, răvășindu-mă cu nările-i fremătânde? Unde o fi învățat ce este viața? Poate că țin un nou viitor sub brațul meu de războinic plăsmuit, aidoma unei pâini calde. Sunt înfometat. Dă-i pinteni! Castelul, ca un uriaș netrebnic, pîtit în întuneric, va rămâne la dreapta mea, privind pe partea satului, în vale, unde bătălia nu s-a istovit încă de focuri. Țipetele urcă, deslușite și aspre, până aici sus, dar ce rămâne din zi și din gesturi nu este decât măcelul de la sfârșit. Maurii fug deja către Cordoba, urmăriți de ai noștri. L-am zărit pe Santiago la începutul luptei și pe conte, tatăl său, călare pe bidivii albi. Mi-a făcut semn cu spada, mi-a surâs chiar, înainte să își lase viziera, dar și-a amintit imediat de... Cine nu-și amintește? Voi rămâne pe vecie legat, atârnat de nebunia aceea, care nu m-a îndepărtat chiar de toți prietenii mei – cei mai însemnați continuă să mă salute și să-mi facă semn și să-mi suradă, ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat – ar vrea să treacă peste, să șteargă faptele, *dar eu sunt aici*, așa cum m-a dăltuit acea ispravă pentru totdeauna și surâsul lor nu face doi bani, nici rugăciunile lor, de-și vor fi amintind de mine la ceasul rugăciunii. Și-apoi, precis s-ar face că nu mă văd, dac-ar afla ce meșteresc în învălmășeli, ce-i cu prezența mea și cu calul meu negru și cu arma mea scânteietoare la începutul, niciodată la sfârșitul măcelului.

De fapt, o să privesc nițel pe fereastră.

Dac-ar ști, m-ar alunga de pe câmpul de luptă (afară de Santiago, poate, atât de molipsit de medicină, atât de inteligent și de iscoditor, căruia îi plăcea să urmărească firul avar al vieții, până în străfundurile îndepărtate ale rinichilor și ale măruntaielor). Să blasfemiez, am o poftă nebună să blasfemiez.

Brațul lui îmi stârnește durere, așa de tare îmi strânge mijlocul în menghina dorinței sale. Nu m-a văzut încă, aceea care sunt în tot ce promise înfățișarea mea. A început să-mi deslușească trupul, să se dumirească ce mă pricep să tănuiesc sub țina uscată, care-mi preschimbă rochia într-o scoarță de stejar. Și jocul degetelor mele neîntinate pe pieptul său, de fiecare dată mai aproape de subsuoară, l-o fi lăsat cu siguranță să înțeleagă ceva. De ce mi-o fi salvat, de fapt, viața? Habar n-avea cum sunt alcătuită. Dar, sigur, i-am văzut surâsul, o clipă doar, dinții albi care mă îmbiau lângă el, dinți care voiau să râdă și nu reușeau, îngrădiți de forța măștii pe care e obligat s-o poarte. Cine este acest bărbat care mă conduce înspre tainele sângelui său? Nu, nici urmă de pârâiaș. Lăsăm în dreapta poarta castelului, asemănătoare unei guri larg deschise înspre întunecimea propriilor rărunchi – castelul acesta m-a înspăimântat întotdeauna și, când eram copilă, nu-mi plăcea să mă apropiu de el; îl vedeam în vis și numele său îmi evoca mereu necurate întâmplări de familie; Consuegra cu nume de băbătie în putere, zămisind niscai giganți – și ne continuăm drumul pe partea unde se află morile, în trapul mărunț al calului ostenit. Nu trebuie să mă gândesc la nimic, bine că am scăpat cu viață și de data asta. Și, la o adică, nici nu-mi vine să plâng. Ceea ce trebuie făcut este să mă lepăd de verighetă înainte de a ajunge acolo unde mă duce el, s-o ascund sau s-o arunc, legat de ceea ce se va gândi să facă din mine, potrivit tâcului viitoarei noastre înțelegeri, căci nu vreau să știe. Nici în ce fel. E întuneric deja și voi găsi cum să mă primenesc înainte ca el să se poată recunoaște în ochii mei. Flăcările au ars totul în urma mea și nu am nimic și pe nimeni pe lume, în afară de acest piept, de care se strivește zvâcnirea încinsă a sânilor mei.

Pe geam nu-i nimic de văzut, poate numai briza șfichiuind cu părelnică prietenie frunzișul auriu al mestecenilor și, în depărtare, cele patru turnuri, unde în curând amiaza își va miorlăi inutila agățare, insuportabila inconsistență.

Nici măcar nu privesc în urmă. Mi-e destul că aud țipele acestea atât de deslușite în aerul serii, pentru a ști de unde izbucnesc, din ce cotlon de uliță, din ce loc acoperit pe viitor de cenușa plină de stele calde, de pe ce mal al râului Amarguillo, numit așa, desigur, din cauza amărăciunilor noastre, a lacrimilor plânse în apele sale. Cine nu cunoaște mica râpă, acolo unde se sfârșesc măslinii, poate trage o trântă zdravănă și pumnalul lung sau lancea lacomă a cavalerului urmăritor îl pot țintui imediat în glodul în care vedeam întipărindu-se copitele de cristal ale caprelor mele, când le aduceam acasă, la sfârșitul serii, mai ales primăvara, când îmi plăcea și nu-mi plăcea să fiu singură și când umbrele mișcătoare, printre măslini, puteau fi umbre de bărbat, bune sau rele. Am fost întotdeauna frumoasă și nu m-am temut de nimic. Maurul acela, astăzi, de ce va fi voit să mă omoare? Aveam fața toată mânăjită cu noroi. Sau poate n-o fi fost un bărbat adevărat, ci doar un ucigaș de femei. Mai sunt, zice-se, cei cărora nu le plac femeile, care se împreunează cu capre ori cu băietani. De asta pierd toate băcăliile, de la o vreme încoace. Trebuie să mă mai prefac foarte speriată, să nu mă predau, să pretind o prelungire nesfârșită a omeniei sale, a îngrijirilor sale pline de atenție. Sunt fără putere, plâpândă, nu am nimic să mă apăr, dar sunt departe de a-mi fi pierdut stăpânirea, dimpotrivă, sunt gata să-mi ajut salvatorul să-și revină din propriile-i zdruncinături. Învăluitoare și aducătoare de uitare. Închizând o ușă grea între noi și restul lumii.

Nu, nu-i încă moara lui Eulalio. Asta-i prima. A lui e a treia din șir, dar în bezna asta cum să nu te înșeli? Noaptea se lasă repede. Dă-i pinteni. Calul, femeia, eu însumi, toți suntem flămânzi: fiecare în felul său și suntem obosiți după trudele și păcatele noastre. Simt o mireasmă ciudată în văzduh ori femeia aceasta o fi răspândind un parfum așa plăcut. Degetele sale nu conțin să-mi înțese trupul cu viziuni. Uite cea de-a doua moară. Ce-o fi putând măcina la ora asta? Aripile sale freamătă în noapte, învârtejind întunericul și aud zgomotul celor două pietre, strivindu-se una de alta, de parc-ar fi fără grâu,

uitate în voia vântului. Să trecem peste asta. Nu ne privește. Ba, să ne-oprim o clipă. Sebastian, morarul, îmi surâdea, deși nu mă știa bine, iar nevastă-sa, deunăzi, mi-a aruncat o pâine caldă, ba și-o căutătură... Hei, oameni buni! Bat la ușă, fără să cobor din șa, cu vârful spadei. Nu răspunde nimeni. Și cu toate astea, văd lumina dinăuntru răzbătând pe sub ușă. „Ține frâul, mă întorc numaidecât.” Scot picioarele din scări, sar pe pământul moale. Pentru câteva clipe, trupurile noastre, obișnuite unul cu altul, se vor zgribuli. Bat cu pumnul. Îmi scot sabia. Nici o mișcare. Îmbrâncesc ușa cu piciorul. Morarul e acolo, zăcând pe jos, scâldat în propriul sânge, ca într-o umbră astrală. „Morărițo!” strig, iar cele două roți, măcinând în gol, fac să freamăte toată moara și glasul meu se împotmolește în larmă. Ies, stăvilesc mașinăria, chiar sub vântul serii, care nu mai are putere s-o pornească. Aripile se domolesc, tremurânde încă, și vacarmul pietrelor se stinge de la sine. Aud tăcerea nopții, care începe să crească în clipa când aripile nu se mai învârtesc și simt din nou adierea aceea urcând din văi, parfulmul acela fără nume, care nu-i al femeii. Intru în moară. Strig: „Morărițooo!” Șobolani trec peste mort. O lumânare pâlpâie pe masă și clatină tăcerea. Urc scara. Nimeni. Cobor. Clipocește apa undeva, dincolo de lumânare, și se arată o față inun-dată de zâmbet. „Dumneata ești morărița?” Înaintez.

„Sunt eu”, îi spun, și pentru prima oară-i stau în față, pri-menită și pieptănată, cu lumânarea tremurândă între el și mine, izvorând un fir de dogoare.

„Dumneata erai!”

„Ești dezamăgit?”

„L-au ucis pe Sebastian și i-au răpit nevasta. Îi cunoșteam. Cine ești dumneata?”

„Blanca Alvarez. La dispoziția dumitale.”

Tace. Rămâne în nemișcare. Doar flacăra lumânării face să dănțuie și să clipească noaptea adâncă a ochilor ei. Restul e neclintit, dar viu, aidoma lemnului policrom, pluriile rochiei imitate mai să te înșeli, o imagine de sfântă inundată parcă de o

frumusețe nepământească în taina unei biserici din Castilia. Nu mă așteptam la așa ceva. Pare ușoară, parcă plutește, și, în ace-lași timp, pare o stană, ivită din adâncurile pământului, la fel de trinitică și neînduplecată ca o statuie. Fac un pas. Nu se clintește. Trec peste cadavrul lui Sebastian și mă pomenesc la capătul bra-țelor ei. Înaintez mereu. Dă un pas înapoi, dar nu spune nimic, nu mă respinge, e mai degrabă ademenitoare. Un surâs de bun venit îi răsare în privire, aidoma soarelui ce se ridică în zori.

Îmi vine să țip, dar de bucurie. Trupul său mă privește cu miile sale de ochi și nu-și revine din minunare. Sunt frumoasă, așa-i? Și numai noi suntem pe lume, în pofida lumânării și a sângelui negru al morarului. Părul lui, barba scurtă, mustățile, pielea smeadă sub lună sunt negre, dar privirea îi este ca topită în albastru ori în verde, nu cutez să disting clar, căci lumina a rămas în spatele lui și nu văd decât forța aceasta de oțel albăstriu, limpede, făcând o pată pe întunericul feței sale, această forță care se înmoaie domol, gata să curgă deja sub vâlvătaia îndepărtată încă a buzelor mele, sub fulgerul catifelat al ochi-lor mei de culoarea nopții. Oare trebuie să spun ceva? I-o fi plăcând să-i vorbești? Să-l îndemni? Să-l înfrunți? Să-i știi de frică? Ridic o mână, habar nu am de ce, și gestul acesta mărunț îl avântă dintr-o dată înspre mine și gura lui mă caută cu dis-perare în străfundul tenebrelor care încep să ne unească. Îi pot oare refuza ceva? Poate el e acela pe care-l așteptam, dacă o fi existând unul care mi-e pus deoparte. Îi e foame și frig. Sunt din nou la pieptul său. Urcăm o scară. Suntem chiar deasupra lumânării care nu conținește să clipească prin rosturile pode-lei. Moara se tânguie sub povara noastră. Ne prăbușim peste un maldăr de piei de capră sau pe un culcuș acoperit cu piei și plu-tim în liniște deplină, fără auz și fără văz, într-o noapte fără lună și fără stele, noaptea noastră, întrupată din noi doi și din dorința noastră lacomă de a ne schimba numele și de a ne numi Unul. Țipă din vreme-n vreme, de parcă împlinirea l-ar răni, îi arde capul și eu însămi mă mistui, rupând zăgăzurile, și navighez înspre portul știut. Trebuie să dăruim totul în această noapte, să

încercăm să ostoim această foame, dar și s-o osândim pe vecie ei înseși, pentru ca niciodată să nu urmeze moarte. Pentru ca să înlanțui acest albastru în trainica mea profunzime, ca să adaug această forță gingășiei mele. Oare de bucurie vreau să țip? Oare de teamă? Sau de-o plăcere stranie, ce încă n-are chip, care-și croiește drum în mine, dincolo de conștiința mea? O adiere de vânt. Parfumul cimbrului, pătrunzând până-n străfundul temerilor mele, aidoma unui balsam neștiut. Și o lumină fășnește în mine cu fulgerul din urmă al acestui bărbat care se domolește lin, cu buzele-i istovindu-se pe limanul suav al gâtului meu.

La ora asta nu-mi place să mă uit pe fereastră dar parcă-s înlemnit și continuu să privesc, dincolo de cele patru clopotnițe și de priveliștea aurie și verde, scânteierile foșnitoare, aidoma unor amintiri, ale nopții de demult.

Îmi mângâie părul și fruntea, cu degetele ei măiestre, râde domol, apoi mă sărută pe gură cu un sărut sănătos de femeie devenită dintr-o dată neprihănită... Îmi prinde capul cu amândouă mâinile rătăcite în părul meu și râde-ntruna. Răsuflarea îi este ca mireasma pădurii ori a boabelor de zmeură, în zori, născute precum florile când le atinge roua. Ar trebui să plec, dar nu mă-ndur s-o las. Și-o tot sărut și râde cu poftă, acoperind cu râsetele astea nesfârșitele farse ale trecutului meu, stingând îngrozitorii tăciuni care mă mistuie între viață și moarte în fiecare zi, la limita unei defăimări fără sfârșit. Vrea să-mi știe numele.

N-ar fi trebuit să-l întreb, căci – îl murmură la ureche, de parcă ar fi un secret – se desprinde de mine și se ridică. „Nu mă lăsa singură. Mi-e frică aici. Unde te duci?”

„O să mă însoțești la moara din vecini, dar n-o să intri. Am treabă doar o clipă. Mă vei aștepta în spate, unde e și calul meu, să ai grijă, să nu te vadă cineva. Voi veni să te iau și vom rămâne peste noapte aici. Vrei?”

Vreau. Calul ne aștepta în fața ușii, cuminte ca un duh ocrotitor. Și o pornim, înlanțuiți, pe drumul ce urcă înspre o lumină plâpândă, tot mai aproape. Mâinile noastre se cunosc

un pic, vor parcă să se devoreze, atât de mult iubim începutul acesta de înțelegere și ne sărutăm în întuneric, oprindu-ne din drum, calul vârându-și botul în spatele unuia ori al altuia, scuturându-se, fără să priceapă, înaintea siluțelor noastre ce stau față-n față, ca într-o luptă, apoi se cuprind cu buzele, dar nu ajung nicicând să se înghită una pe alta. De ne-ar vedea în culcuș, ar înțelege poate. „Du-te”, îmi spune Manuel, și îmi continuu singură drumul, ocolesc moara ținând cu mâna dreaptă frâul lung, cald încă de strânsoarea degetelor lui. Odată ajunsă în spate, mă îndepărtez puțin, mă împiedic de-un trunchi doborât, mă opresc, mă așez. Bărbații zăbovesc întotdeauna. Chiar deasupra, spre stânga, zăresc lumini la ferestrele castelului și pâlpâirile unui foc viu aprins în curtea interioară, în jurul căruia oștenii își sărbătoresc fără îndoială izbânda de azi și închină în numele uitării. Curtea aceea luminată aduce cu un cuptor. Nu se vede foc, nu se zăresc flăcări, doar pâlpâirea asta zbuciumată, care luminează un donjon, ziduri ieșite în afară, interiorul unui șanț. Iar departe, în valea ce se cascadează mai încolo, tăciuni care sclipeșc și, din vreme-n vreme, răzbate urletul unui câine. Nu mai sunt răniți, fără îndoială. În fund, chiar în fund de tot, se prăbușesc ultimele grinzi peste ruinele fumegânde a ceea ce a fost casa mea, căminul nostru, unde trupul aceluia a ars desigur o dată cu cămășile, cu cearșafurile, cu dulapurile și cu toată scurta noastră viață împreună, fericită și nu prea, priponită de ritmul zilnic, de rare hopuri, de sforărituri. Un soț, un han, o viață în doi. Fără o lacrimă din partea mea, cu mult sânge în ce-l privește pe el. Același maur care i-a străpuns măruntaiele a pornit apoi în urmărirea mea, pe ulița în flăcări, înțesată de țipete. Nu mai am verigheta. Cine știe cine voi fi mâine, cu acest alt bărbat pe urmele mele, în drum spre un altul, de ce nu? Sunt atât de frumoasă, atât de proaspătă, dincolo de orice. Războiul e doar un prilej. Te poate spinteca dintr-o simplă lovitură de sabie, te poate ucide sau te urcă iar în șa, știi ce spun, și te împinge înainte, cum e o panză de corabie urnită de vântul furtunii. Manuel nu știe cine